

تقسیمت پنجم هرور زمان

مدت برای حصول هرور زمان

برای حصول هر هرور زمانی اعم از مملک یا مبری مدت های مختلفه در نظر گرفته شده که به تناسب اهمیت موضوع زیاد و کم میشود و روی گذشتن این مدتها میتوان فرض تملك و اسقاط و ابراء را نمود .

بنا بر این در هرور زمان حتماً گذشتن مدتی لازم است و فرض فرری نمیتوان نمود که فوراً هرور زمانی حاصل شود در قانون ایران حد اکثر برای حصول هرور زمان بطور کلی بیست و پنج سال است و حد اقل آن چند ساعت است که در خیار مجلس صدق پیدا میکند .

قبلا هم هرور زمان چهل ساعه بموجب قانون مصوب ۲۱ بهمن ۱۳۰۶ ضمن قانون ثبت املاک عمومی داشتیم که بعداً بموجب قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۲۵ شهریور ساعه ۱۳۱۸ ملغی گردید و حد اکثر هرور زمان در يك مورد ۲۵ سال و در سایر موارد بیست سال است .

در هرور زمان اصولاً روز حساب میشود و لسی ساعت را به حساب نمی آورند ولی در قوانین ما با توجه به مبحث خیار مجلس میتوان گفت که در این مورد بخصوص ساعت هم به حساب می آید .

طریقه محاسبه مدت هرور زمان

در قوانین ایران در قسمت مواعید روز اول را حساب نمیکنند زیرا آن روز ناقص است و نمی توان بعنوان روز کامل تلقی نمود و در قوانین دیگر روز را از طلوع آفتاب تا غروب آفتاب و یا طلوع آفتاب دیگر نمی گیرند

بلکه از نصف شب به نصف شب حساب میکنند و روی همین اصل هم مبدأ ساعت روزانه را از نصف شب احتساب میکنند ماده ۶۱۴ قانون آیین دادرسی مدنی میگوید :

مواعیدی که ابتدای آن تاریخ ابلاغ یا اعلام است روز ابلاغ و اعلام و همچنین روز اقدام جزء مدت محسوب نمیشود .

زیرا که روز اول موعد حساب نمیشود و روز آخر هم تا موقعی که باتمام نرسد و نصف شب را ادراک نکنند نمیتواند به حساب بیاید .

قانون مصوب ۲۱ اسفند ماه ۱۳۰۴ موسوم به قانون تبدیل بروج به ماههای شمسی که در مجلس دوره پنجم تصویب شده است اساس حساب مرور زمان است با توجه بمواردی که در قانون آیین دادرسی مدنی در قسمت مواعید ذکر شده (ماده ۶۱۲) :

سال ۱۲ ماه است و ماه مطابق باماه شمسی است و کسری آن ازقرار ماهی ۳۰ روز حساب میشود هفته هفت روز تمام و روز ۲۴ ساعت است . پس برای حصول مرور زمان باید رعایت این نکته را کرد .

ولی در هر حال روز تعطیل درمواعد حساب نمیشود مثلا اگرروز آخر موعد مصادف باجمعه یا باتعطیل باشد حساب نمیشود (ماده ۶۱۳) ولی برعکس درمرور زمان روز جمعه و تعطیل را باید حساب نمود حال من باب مثال توضیح میدهم برای حساب مرور زمان اعم از مملک یا مسقط و مبری (یا در قسمت جزائی که منتهی به عدم تعقیب و مجازات میشود باید روز آخر هم که منتهی آن ساعت ۲۴ نصف شب است ادراک شده باشد .

فرض کنیم يك مرور زمان ۲۰ ساله که مبدأ آن روز اول فروردین ماه ۱۳۰۰ است منتهی ۲۰ ساله آن ساعت ۲۴ (نصف شب) بین روز اول و دوم فروردین ماه ۱۳۲۰ شمسی خواهد بود .

توضیح آنکه سنین کیسه که اسفند ماه آن طبق قانون سیروز حساب میشود درنظر قانون گذار يك سال کامل است و يك سال و يك روز نیست همینطور سنین غیر کیسه هم يك سال کامل محسوب میشود .

خلاصه قوانین در مورد مرور زمان فقط سال را در نظر می‌گیرد نه عده معین ایام را .

مدتهای مرور زمان

۱ - مرور زمان فوری

مرور زمان فوری در قوانین ایران فقط در مورد خیار مجلس است که بموجب ماده ۳۹۷ مدنی متبایعین فی المجلس حق فسخ دارند .

۲ - مرور زمان سه روزه

خیار حیوان بموجب ماده ۳۹۸ قانون مدنی سه روز است و مشتری از حین عقد تا سه روز حق فسخ دارد .

۳ - مرور زمان یکساله

۱ - بموجب ماده ۷ آئین نامه قانون استخدام کشوری مدت مرور زمان در مورد تقصیرات اداری یکسال است .

۲ - بموجب ماده ۴۷ قانون پستی حقوق مربوطه به مرسولات داخله بداخله در مدت یکسال از روز تحویل امانات و مرسولات به پستخانه آن حقوق باید مطالبه شود و پس از انقضای مدت یکسال صاحبان حق حق مطالبه نخواهند داشت .

۳ - طبق ماده ۳۹۳ قانون تجارت دعوی خسارت علیه متصدیان حمل و نقل مرور زمانش یکسال است ولی حمل و نقل بوسیله پست تابع مقررات این ماده نیست .

۴ - دعاوی راجع به قیمت یا حقی که بموجب عرف و عادت فوراً یا در مدت کمی پرداخت می‌گردد از قبیل قیمت خوراک و منزل در مهمانخانه یا اماکن معد برای سکنی و ماکولات و حق الزحمه طبیب و کارشناس و امثال آن طبق ماده ۷۴۰ قانون آئین دادرسی مدنی .

۵ - در دعوی کسبه و بازرگان نسبت به قیمت چیزیکه از آنها خریده میشود و برحسب عرف و عادت در مدت کمی پرداخت میگردد در صورتیکه مشتری بازرگان نبوده یا معامله بازرگانی نباشد طبق ماده ۷۴۰ قانون آئین دادرسی مدنی .

۶ - دعاوی راجع به حقوقی که به اقساط ماهیانه یا کمتر از یکماه تادیه میشود مثل اجرت تعلیم و تدریس و هزینه نگاهداری و تربیت اطفال و اجرت اهل حرفه و هنر پیشه و نوکر و خدمه که به نحو ماهیانه یا کمتر مقرر شده نسبت به هریک از اقساط برطبق ماده ۷۴۰ قانون آئین دادرسی مدنی .

۷ - دعاوی هریک از طرفین معامله و قائم مقام آنها راجع به فسخ یا بطلان معاملات و تعهدات و تقسیم برطبق ماده ۷۴۰ قانون آئین دادرسی مدنی راجع به کلیه امور خلافی مرور زمان از تاریخ ارتکاب جرم یکسال است برطبق ماده ۵۱ قانون کیفر همگانی

۴ - مرور زمان دو ساله

بموجب ماده ۳۱ قانون استخدام قضات مصوب بهمن ۱۳۰۷ مدت مرور زمان برای تعقیب انتظامی از تاریخ وقوع تخلف یا آخرین اقدام تعقیبی قانونی دو سال است .

۲ - بموجب ماده ۵۴ قانون وکالت مرور زمان نسبت به تعقیب انتظامی وکلاء دو سال است .

۳ - بموجب ماده ۲۳ قانون کارشناسان مصوب ۲۳ بهمن ماه ۱۳۱۷ مرور زمان نسبت به تعقیب انتظامی کارشناسان دو سال است .

۴ - بموجب ماده ۴۴ قانون سر دفتران مورخ ۱۵ خرداد ماه ۱۳۱۶ مدت مرور زمان تعقیب انتظامی و تخلفات سر دفتران و دفتر یاران دو سال است .

۵ - مرور زمان سه ساله

۱ - دعوی وکیل بر موکل نسبت به حق الوکاله و هزینه محاکمه که از طرف موکل پرداخته است برطبق ماده ۷۳۹ قانون آئین دادرسی مدنی .

۲ - دعوی بر مستخدمین دولت و وکلاء راجع به برگها و اسنادی که به آنها داده شده برطبق ماده ۷۳۹ قانون آئین دادرسی مدنی

۳ - دعوی بر معمار و هنر پیشه راجع به عیبی که در عمل آنها پیدا شده است . برطبق ماده ۷۳۹ قانون آئین دادرسی مدنی

۴ - حق اشتراک مجلات و جراید و امثال آن که سالیانه یا به اقساط زیاد

تر از یکماه پرداخته میشود بر طبق ماده ۷۳۹ قانون آیین دادرسی مدنی .

۵ - دعاوی راجع به خسارات دادرسی و تاخیر تادیه و خسارات ناشیه از اجرای احکام بر طبق ماده ۷۳۹ قانون آیین دادرسی مدنی .

۷ - بر طبق ماده ۲۳ قانون مالیات بر درآمد مصوب تیر ماه ۱۳۲۸ دوره پانزدهم مجلس شورای ملی مدت مرور زمان دعاوی اداره مالیات بر درآمد نسبت به مؤدیان سه سال است .

۸ - بموجب ماده ۲۲ قانون ثبت علائم و اختراعات هرگاه کسی که نسبت به ثبت های راجعه به علامتی از تاریخ ثبت تا سه سال اعتراض نکرده باشد دیگر نمی تواند نسبت به ثبت آن اعتراض نماید .

۹ - بموجب ماده ۵۹ قانون کیفر همگانی مرور زمان کلیه جنحه ها از تاریخ ارتکاب و یا آخرین تعقیب سه سال خواهد بود .

۶ - مرور زمان پنج ساله

دعاوی راجعه به برات وقته طلب و چک که از طرف تجار یا برای امور تجارتي صادر شده باشد پس از انقضاء پنج سال از تاریخ صدور اعتراض نامه یا آخرین تعقیب قضائی در محاکم بموجب ماده ۳۱۸ قانون تجارت مصوب ۱۳ اردیبهشت ماه ۱۳۱۱ که از قوانین موقتی و آزمایشی و مصوب کمیسیون دادگستری است مسموع نخواهد بود .

مگر اینکه در ظرف این مدت رسماً اقرار بدین واقع شده باشد که در اینصورت مبدأ مرور زمان از تاریخ اقرار محسوب است در صورت عدم اعتراض مدت مرور زمان از تاریخ انقضاء مدت مهلت اعتراض شروع میشود

۲ - بموجب ماده ۲۱۹ قانون تجارت مدت مرور زمان در دعاوی اشخاص ثالث علیه شرکاء یا وراث آنها راجع به معاملات شرکت در مواردیکه قانون شرکاء یا وراث آنها را مسئول قرارداده پنج سال است .

تبصره - دعوائی که سنخاً تابع مرور زمان کوتاه تری بوده و یا بموجب این قانون مرور زمان طولانی تری برای آن معین شده است از مقررات این ماده مستثنی است .

بموجب تبصره ماده ۴۱۶ قانون دادرسی کیفری ارتش بزه های مربوطه به تقلب در امور نظام وظیفه که از اول فروردین ماه ۱۳۱۸ به بعد واقع شده باشد تا پنج سال از تاریخ ارتکاب قابل تعقیب خواهند بود .

۷ - مرور زمان ده ساله

۱ - در دعاوی راجعه به اموال اعم از منقول و غیر منقول و حقوق و دیون و منافع و محصول و اسباب تملك و ضمان و دعاوی دیگر مدت مرور زمان ده سال است برطبق ماده ۷۳۷ قانون آئین دادرسی مدنی

۲ - برطبق ماده ۳۳۵ قانون امور حسبی مورخ ۲ تیر ماه ۱۳۱۹ اگر از تاریخ تحریر ترکه تا ده سال وارث متوفی معلوم شود ترکه به او داده میشود و پس از گذشتن مدت نامبرده باقی مانده ترکه خزانه دولت تسلیم میشود و ادعای حقی نسبت به ترکه از کسی بهر عنوان که باشد پذیرفته نخواهد بود .

۳ - برطبق ماده ۷۰۶ قانون آئین دادرسی مدنی اگر تا دهسال از تاریخ صدور حکم اعسار معسر متمکن نگردد هزینه که از پرداخت آن موقتاً معاف بوده از او مطالبه نخواهد شد .

۴ - بموجب ماده ۲ از قانون راجع بدعاوی بین اشخاص و دولت مصوب ۱۳ آبان ۱۳۰۹ اموال غیر منقول اشخاصیکه دولت در نتیجه ترمود یاغیگری آنها آن اموال را از تصرفشان خارج یا ضبط نموده یا بنماید و در ظرف دهسال از تصویب این قانون در مورد املاکی که قبل از تصویب این قانون به تصرف دولت درآمده و ده بعد از تاریخ تصرف در مورد اموالیکه بعد از تصویب این قانون بتصرف دولت در بیاید کلا یا بعضاً از طرف هیئت وزراء بصاحبان آنها واگذار نشود جزء املاک خالصه محسوب و به ملکیت قطعی دولت شناخته خواهد شد .

۵ - بموجب ماده ۵۱ از قانون مجازات عمومی هرگاه کسی مرتکب جنایت بشود و در ظرف دهسال جرم او از تاریخ ارتکاب و یا آخرین اقدام تعقیب نشود دیگر تعقیب از مجرم نخواهد شد .

۸ - مرور زمان بیست ساله

در دعاوی مالکیت یا وقفیت نسبت به عین غیر منقول مدت مرور زمان بیست سال است برطبق ماده ۷۳۸ قانون آیین دادرسی مدنی .

۹ - مرور زمان بیست و پنج ساله

بموجب ماده ۳ از قانون راجع به دعاوی بین اشخاص و دولت مصوب ۱۲ آبان ماه ۱۳۰۹ مدت مرور زمان در دعاوی دولت نسبت به اموال غیر منقول و در دعاوی افراد نسبت به اموال غیر منقول دولت بیست و پنجسال شمسی است .

دعاوی دولت راجع به تبیول از این قاعده مستثنی بوده و مشمول مرور زمان دعاوی است .

وجه اشتراك مرور زمان مملك با مرور زمان مبری

گذشتن مدتی از زمان وجه اشتراك مرور زمان مملك با مبری میباشد که در هر دو قسمت برای حصول مرور زمان ایجاب مینماید که مدتی به تفاوت که در قوانین موضوعه کشور معین شده است از آن بگذرد تا بتوان به مرور زمان استناد جست .

وجه افتراق مرور زمان مملك با مرور زمان مبری

وجه افتراق مرور زمان مملك با مرور زمان مبری این است که در مرور زمان مملك تصرف شرط حصول مرور زمان است و در مرور زمان مبری ترك فعل شرط حصول مرور زمان میباشد .

در هر حال مرور زمان یکی از فروض قانونی است که در نتیجه تصرف یا ترك فعل در مدتهای معینه در قانون میتوان حتی برای افراد در صورت توسل به آن قائل شد .